

הלכות שבת סימן רמח

ביאורים ומוספים

ישראל ויקשה עליו לסבול חיי צער, או שיש לחוש שמא יצאו ילדיו לתרבות רעה, כתב הפתחי תשובה (אה"ע"ו סי' עה ס"ק ו) שאין מצוה בדבר ואף אסור לו לעלות, אך הוסיף, שנטיעת ילדים קטנים אינה נחשבת סכנה.

20) חוקא כשמכוין לקיים בזה את מצות ישוב ארץ ישראל, אולם אם נוסע רק בשביל לטייל, כתב השו"ע הרב (קו"א ס"ק ח) שיש להסתפק אם יש מצוה בדבר, ונשאר בצ"ע.

[משנ"ב ס"ק לא]

עד שיש צורך למקום שאין שם שוב חשש סכנת נפשות ויפחד מהם וישבת שם²¹.

21) והטעם שלא נזכר שצריך לפשוט חלק מבגדיו, עד כמה שאפשר, כדי שלא לעבור על איסור תחומין, אף שלשית הר"ף והרמב"ם יש בזה משום איסור דאורייתא, ביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' טו) שאיסור תחומין בממון תלוי בבעל הממון, וכיון שמותר לבעל הממון לילך משום פיקוח נפש, גם ממונו נגרר אחריו. והיתר זה אינו רק על מה שמוציא דרך לבישה, אלא גם להוציא בידי מותר, וסיים שצ"ע בכל זה. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' לו, ח"י סי' לא אות א). והוסיף הגרש"ז אויערבך, שמטעם זה אכן אסור לו לצאת לבוש בבגד של חברו, משום שממון אחרים אינו נגרר אחריו. וראה עוד בספר תורת היולדת (פ"ב הע' ו). מאיך, בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' כו ו-ל) כתב לגבי חיילים הנוסעים חוץ לתחום לצורך הצלת נפשות, שמותר להם לקחת עימם אוכלים ומשקים הנצרכים להם אבל לא שאר דברים, אמנם יכולים לקחת עימם ספרים ויפקירום מערב שבת ויכוונו בשעה שמגביהים אותם לצורך הלימוד שלא לזכות בהם. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ד פצ"א ס"ק א אות ג-ד) שהיוצא לצורך פיקוח נפש מותר לו להוציא כל מה שהוא לובש, אבל שאר דברים אם אינם נצרכים להצלת הנפשות אסור ליקחם, אמנם אם ההוצאה נעשית על ידי נכרי, מותר לישראל לקחת כל מה שצריך לשבת אם צורך זה הוא בגדר צורך מצוה, משום שהוא 'שבות דשבות לצורך מצוה'. [ראה שם שהביא כן לענין נכרי שמוציא את הדברים מהבית למכונתו, ומוציא אותם מהמכונת לבית החולים או שמכניס את המכונת לתוך מחיצות בית החולים].

[ביה"ל ד"ה ופוסק]

לדברייך מן א"י שים טעם להמיר בזה שיש צורך שישבא לבסוף לחלול שבת²².

22) ובמקום חולי או יסורים, כגון חולה שצריך ניתוח שבר וכדומה, שעל ידי שינתחווה בימות השבוע יגרם חילול שבת, הורה הגר"ש אלישיב (שבת שבתן, הכנות ליום הכיפורים ס"ב בהע') שיתכן שמותר לנתחו, ואף שהביה"ל החמיר שאפילו דבר מצוה אסור כשיודע שיחלל שבת, מ"מ במקום חולי או יסורים יש להקל יותר.

ובגדר האיסור כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז סוף אות ב), שאפשר שיש בזה משום איסור דאורייתא, שכשם שאסור לאדם להכשיל את חברו לעבור איסור באונס, כך אסור המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק כה]

אפילו באסור דרבנן [מ"א בשם הריב"ש¹⁵].

15) ובשו"ת הריב"ש (סי' יז) מבואר, שאיסור הרבנן היינו כגון עצם הרכיבה על גבי בהמה. ואיסור תורה, כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק ג), דדיינו כגון איסור תחומין כשנוסע יותר מי"ב מיל וכן מעביר ד' אמות.

[משנ"ב ס"ק כו]

וביום ראשון ובשני ובשלישי¹⁶ וכו', סומכין עקשו ושמסקנים בעצמם קצת שלא לחלל שבת¹⁷.

16) ואף אם ידעים שלא יגיעו למדבר אלא בערב שבת, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ט) שמותר להם לצאת מביתם בימים אלו, שיש לחשב את מועד יציאתם מרגע שעזבו את ביתם, אף שלא יגיעו למדבר אלא ביום שיש.

17) ואף על פי שהמחמיר במקום חשש סכנה מתחייב בנפשו, ביאר בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קכו) שאין מדובר כאן בחשש סכנה של ממש, אלא בדברים התלויים בטבע האדם, שאנשים אמיצי לב אינם מחשיבים זאת לסכנה, ואילו אנשים שאינם כאלו מחשיבים אותם לסכנה, שאף על פי שבדרך כלל מותר לאותם אנשים שמפחדים בטבעם לחלל את השבת אם יצטרכו לכך, מ"מ כשהולכים בשיירה מחליטים הם בדתם שלא לפחד ולא לחלל שבת על כך, כדי שלא יעברו איסור למפרע.

ולמרות שעבר איסור ביציאתו, שהרי יצא לדרך באופן שבדאי ירדה הפיקוח נפש את השבת, ומה יועיל בכך שלא יעשה מלאכה, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ח ס"ק ב), שיתכן שמדובר באופן שיוודע שאם יסתכן קצת אפשר שלא יצטרך כלל לחלל שבת, ואם כן מעולם לא נאסר עליו לצאת לדרך, כי אין איסור לצאת לדרך אלא כשיודע שיחלל שבת בודאי.

ומי שעבר והכניס את עצמו לידי פיקוח נפש, צידד הקובץ הערות (סי' מט) שלא הותר לו לעבור איסור משום פיקוח נפש.

[משנ"ב ס"ק כז]

רוצה לומר, בין דמילא נסבב הדבר לבסוף ובאנס של פקוח נפש, אין קאן חלול¹⁸.

18) והיוצא בשיירה שלושה ימים לפני שבת, ולאחר יום או יומיים הגיע בדרכו למקום ישוב, הסתפק הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ח ס"ק ב) אם מותר לו להמשיך בדרכו, או שכיון שהגיע לישוב, והרי זה תוך ג' ימים לשבת, אין הוא רשאי להמשיך עוד בדרכו, דייק מהמשנ"ב להלן (ס"ק לא) שמותר.

וחייל שהוטלה עליו משימה שיש בה ספק פיקוח נפש, ויכול להקדים ולעשותה ביום שיש, הורה הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק י אות ב) שאם כרוך הדבר בטורח רב, מעיקר הדין אין הוא חייב לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק כח]

דהינן דוקא בדי הנהיג שב, ויש אומרים דאפילו על-מנת להתייר¹⁹, דלהלן קה הלוך ארבע אמות נמי הוי מצוה²⁰.

19) ואם יש סכנה בנטיעה, וכן מי שלא תהיה לו פרנסה בארץ

הַלְבוּת שֶׁבֶת סִימָן רַמַח

יג באור הגולה

ל הריב"ש מחשבה
כפרוש הנה"ש שם
מ ושיב"ש מחשבה

ולמחר חזרין לשפניה ומפליגין, *וכן נהגו בקצת מקומות, ואין למחות (ר"ן פ"ק דשבת וריב"ש סי' י"ז ק"א קנ"ב). ועין לקמן סימן שלט ותד: ד' הַיּוֹצֵאִים בְּשִׁנְרָא בַּמִּדְבָּר, וְהַפֵּל יוֹדְעִים שֶׁהֵם צְרִיכִים (כה) לְחַלֵּל (יג) שֶׁבֶת, כִּי מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה לֹא יוּכְלוּ לַעֲבֹד בַּמִּדְבָּר בְּשֶׁבֶת לְבָדָם, שְׁלֹשָׁה יָמִים קִדְּם שֶׁבֶת אֲסוּרִים לַעֲבֹד, (כו) *וּבַיּוֹם רִאשׁוֹן וּבַשְּׁנַיִם וּבַשְּׁלִישִׁי (יג) מִתֵּר לַעֲבֹד, וְאִם אֲחֵרֶיךָ יֵאָרֵעַ לוֹ סַכָּנָה וַיִּצְטָרֵךְ לְחַלֵּל שֶׁבֶת מִפְּנֵי פְקוּחַ נַפְשׁ, מִתֵּר וְאִין פֶּאן חִלוּל. (יד) (כה) הַיּוֹעֵלָה לְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל, אִם גִּזְדַּמְנָה לוֹ שִׁנְרָא אֶפְלוּ בְּעֵרְבֵי־שֶׁבֶת, בִּיּוֹן דְּבִרְב־מִצְוָה הוּא יְכוּל לְפָרֵשׁ, (כט) *וּפּוֹסֵק עִמָּהֶם לְשֶׁבֶת, וְאִם אֲחֵר שִׁיְהִי בַּמִּדְבָּר לֹא יִרְצֶה לְשֶׁבֶת עִמּוֹ (ל) יְכוּל לְלַקֵּת עִמָּהֶם (לא) חוּץ לְתַחֲוִים מִפְּנֵי (טו) פְקוּחַ נַפְשׁ. (לב) וְאִם נִכְנַס לְעִיר אַחַת בְּשֶׁבֶת, מִהֲלֵךְ אֶת כְּלָהּ, וְאֶפְלוּ הַנִּיחִיָּהוּ מַחוּץ לְעִיר וּרְוָצָה לְכַנֵּס לְעִיר מִתֵּר, (לג) דְּכִיּוֹן

באור היטב

כתב: כיון ד'יודע בודאי ש'חלל שבת, אסור, וכי' ה'רדב"ז כ'נה"ג מ"א, וכן נהגין: (ד) והעולה לא"י. דוקא להתישב שם. וי"א אפלו על מנת לחזר, כיון ד'אפלו מהלך ד"א בא"י מצוה הוא, כ'נה"ג: (ט) פקוח נפש. פן יגלוו ממונו או בהמה או

באור הלכה

ביום חמישי [א"ר]: * וכן נהגו בקצת מקומות וכו'. והנה כל זה אירי בנהרות הנובעין דוקא, ד'אדברי המחבר קאי הרמ"א ו'ולפלא שצין המצין בשם ה"ר, ד'הוא שיטת הרמב"ן שם; ואפשר שצין רן מה ד'הזכר שם לענין קדוש אכל לא לכל דכריזי [שם]. ובאינה מקומות נתפשט המנהג להפליג על-ידי קנין שביטה אפלו בים הגדול בשבת, ולא חילשי לטעם ענג שבת, אכל במ"צ פתב דאין להקל נגד רב הפוסקים [הביאו הפגן-אברהם בסוף הסימן]. ומכל מקום במקום שנהגו הטר בזה אין למחות, וכמו שכתב בבית-יוסף, ד'יש להם על מי ש'סמכו, והוא שיטת הרמב"ן ד'סבירא לה ד'טעם אסור הפקלה בספינה הוא דוקא בספינה באש, ו'שאל, ד'אז האינן: ה'אסור העושים מלאכה בספינה הוא בשבילן, אכל לא בשבילה אינן-י'הודים, ולפי זה אם הספינה י'שביה י'שאל בודאי אסור, וכן פתב הפגן-אברהם בסוף הסימן: * וביום ראשון ושני ו'שלישי מתר לצאת. הוא על-פי שיטת ה"ר"ה המבאר בבית-יוסף, עין שם, והלילה השני ליום רביעי מקרי תוך שלשה ימים לשיטה זו: * ופוסק עמיהם לשבת. עין במשנה ברורה שכתב והפסיקה הוא לעפובא, דלא מבעיא לדעת הפגן-אברהם בספינה-קטן א ד'סובר דגם בהפלגה בספינה הפסיקה הוא לעפובא. בודאי גם בזה הוא לעפובא, ד'הלא דין זה ד'סעיף ד נלמד משם. ואפלו לדעת שארי אחרונים ד'סבירא להו ד'הפסיקה שם אינה מעפובה, נראה ד'הכא אין להקל בזה כלל, ד'בלאו הכי מפקקים הרבה פוסקים [עיינן בת' הריב"ל והרדב"ז בחלק רביעי סימן עו ובתור"ש] על דין זה ד'סעיף ד ש'סמכו המחבר, והרמ"א לעיל בסעיף א בהג"ה, והוא נובע משיטת ה"ר"ה שהוא ממונה, ד'האין ה'תירו בשביל דבר-מצוה לגרם את עצמו לחלל שבת ב'ימים, ואפלו בתחלת השבוע, אם הוא יודע שצטרף לעשות מלאכה בשבת, האין ה'תירו דבר זה? והמצין ברי"ף נראה שהוא מתחייב אפלו לענין תחומין בהפלגת הספינה שהוא ד'רפגן, האין ה'תירו אפלו מיום הראשון [ועין בבית-יוסף ד'פרש שכן הוא דעת ה"ר"ף באמת להחמיר, אם לא שהספינה היא למעלה מהחבר, והרמ"א לעיל במקום ד'ברי"ף ב'שם ר"י ות'ש"פ] אין שום מקור לדינו כלל ש'הוא ד'רפגן פספגן לדינא להקל בשלשה ימים הראשונים, כמו שכתב הרמ"א, או ל'דבר-מצוה תוך שלשה ימים, אכל לענין מלאכה נמנה האין ה'תירו דבר זה. והנה ה"ר"ה למד את דינו מהאי ב'ריתא דאין מפליגין פחות מג' ימים וכו', אכל לפי מה שפרשו שארי הרבה ראשונים ל'בריתא זו [והם ה"ר"ף והרמב"ם והרמב"ן והתוספות ב'שם ר"י ות'ש"פ] אין שום מקור לדינו כלל ש'הוא מתר בתחלת השבוע ל'ירד לאיזה ענין שיבוא לבסוף לחלול שבת, וכבר האריך בזה ה'רדב"ז נגד דברי הריב"ש ש'הביאו לה'ר"ה לדינא, ועל-פיו מסיק ד'אם יודע בודאי שיבוא לבסוף לחלול שבת, אסור אף בתחלת השבוע, וגם ה"ר"ף נ"ל סובר פ'מותו, והעתיקים הפגן-אברהם בסעיף-קטן יד וכתב שם ד'אפלו ל'דבר-מצוה אין שום טעם להחמיר בזה שיודע בודאי שיבוא לבסוף לחלול שבת²² [ועין ב'אלה רבה, ואין ספק כפי ישוב על עקר הלשון שהקשה ה'רדב"ז לבסוף, דכי משום שהוא דבר-מצוה וכו', עין שם]. ועל-פיו נראה ברור ד'הפסיקה בזה אפלו ב'דבר-מצוה הוא לעפובא, ד'אם לא י'ספק עמו בודאי יבוא לחלול שבת, ולא דמי להפלגתו בספינה, ד'כתבו במשנה ברורה ד'הפסיקה אינה לעפובא, ד'שם הוא למעלה מצ'שה, ואפלו אם נקל גם ב'למטה מצ'שה, הניו דוקא שם בספינה ד'אינה רק מ'ד'רפגן כללי עלמא אפלו י"ב מיל, ב'ריימגדיים באש-ל'אברהם סעיף-קטן ו מצד פן בשם הלבוש כמו שכתבתי:

שער הצינור

(יח) מגן-אברהם ו"א: (יט) אחרונים: (ס) בית-יוסף: (כ) מגן-אברהם: (כג) פרי-מגדים: (כד) מגן-אברהם בשם רמ"ש ו"א: (ד) בית-יוסף: (ה) בית-יוסף: (ו) פרי-מגדים:

משנה ברורה

קדוש. גם לדעה זו (יח) בעיניו ש'שכב שם (יט) כל בין-השמשות לקנין שביטה, (כ) אלא ש'סוברין ד'לכתחלה נכון לעשות שם גם-כ'ן קדוש ולאכל מעט, כפי ל'פרסם ה'דבר שקנו שם שביטה ולא יבואו לה'שדם: ד' (כה) לְחַלֵּל שֶׁבֶת. אֶפְלוּ בַּאֲסוּר דְּרַבְּנָן מ"א בשם הריב"ש¹⁶⁵): (כו) וּבַיּוֹם רִאשׁוֹן וּבַשְּׁנַיִם וּבַשְּׁלִישִׁי¹⁶⁶. כ'ר נהבאר הטעם, משום ד'הם נקראים על שם שבת ה'עבר, ואין צריך לה'נהיר עתה שלא יבוא ל'ירי חלול שבת ה'כא. ובכ'נסת הג'ולה פתב בשם ה"ר"י כ'ן-לב, ד'כשיודע בודאי ש'יבוא ל'ירי חלול שבת אסור אף כפי האי ג'נא, וכן פתב ה'רדב"ז, ועל-פי זה סומכין ע'כשו ש'מסכנים בעצמם קצת שלא לחלל שבת¹⁶⁷, כפי שלא י'היה אסור ל'מפרע על מה ש'יצא: (כז) וְאִם אֲחֵרֶיךָ יֵאָרֵעַ וְכו'. רוצה לומר, כיון ד'ממילא נסבב ה'דבר לבסוף וב'אנסי של פקוח-נפש, אין פ'אן חלול¹⁶⁸. ופשוט ד'לקלי עלמא אסור לו להבטיח ל'שני'א בעת ש'ישתתף עמם ש'סייעם באינה עשית מלאכה בשבת, ואפלו מלאכה ד'רפגן, אף שעל-ידינה תחבטל ה'נסייעה שלו, שלא י'רצו לה'שתתף עמו, ואפלו אם הוא ד'בר-מצוה, ד'הרי הוא מתנה ב'הני'א לחלל את השבת: (כח) וְהַיּוֹעֵלָה לְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. י'ש אומרים (כא) ד'הניו דוקא כפי לה'תישב בה, ו'יש אומרים ד'אפלו על-מנת לה'תזויר¹⁶⁹, ד'להלף בה ה'לוח ארבע אמות נמי הוי מ'צוה¹⁷⁰, (כג) ובקרט לפי מה ש'הקל רמ"א בסוף הסימן בהג"ה, ודאי דגם זה הוא כ'כלל ד'בר-מצוה: (כט) וּפּוֹסֵק עִמָּהֶם לְשֶׁבֶת. והפסיקה הוא לעפובא, ואם לא י'תרוצו ב'זה לא י'לף עמם, וכמו ש'בארתי ב'באור הלכה: (ל) יְכוּל לְלַקֵּת וְכו'. אם מתירא (כג) לה'תעבב ב'מ'דבר ש'מא י'פגשו בו חיות רעות, או י'פגעו בו ל'סטים ו'ג'ולו מ'מנו בהמתו ולא יוכל ל'לקת ב'רגליו ו'קספגן, או י'קחו מ'מונו ולא יוכל לה'חיות את עצמו ב'מ'דבר, או ש'ק'חו מ'מנו מ'לבושיו ב'מן ה'קר, ב'לם הוא כ'כלל ספק פקוח-נפש ומתר ל'לף עמיהם: (לא) וְחוּץ לְתַחֲוִים. והוא הדין (ד) אפלו חוץ ל'י"ב מיל נמי ש'רי, עד ש'גיע ל'מקום שאין שם שוב ח'ששו סכנת נפשות ו'ק'רד מהם ו'שבת ש'מ¹⁷¹, ו'יש לו מ'שם א'לפים ל'כל רוח [אחרונים]: (לב) וְאִם נִכְנַס וְכו'. ד'כיון (כה) ד'באנסי קצת חוץ ל'תחום מפני פקוח-נפש, וגם מ'תחלתו ב'רשות נפק, על-פ'ן לא הוי כ'שאר י'צא חוץ ל'תחום ד'אין לו אלא ד' אמות. וכתב הפגן-אברהם, ד'דוקא כ'שהלף ל'דבר מצוה ג'מורה ולא כ'שהלף ל'סחורה, ד'אף ד'דעת ה'הג"ה ש'גם זה מקרי צ'רף מצוה, מ'כל מקום לענין ש'היה י'כול להלף בתוך כל העיר, (כו) וכן כמה ש'כתב המחבר ו'אפלו וכו' יש לו א'לפים [אמה] ל'כל רוח, אין ל'סמך על זה, כיון ש'הרבה פוסקים חולקין על זה: (לג) דְּכִיּוֹן דְּלְדְּבִרְב־מִצְוָה וְכו'.

וכמו שכתב הרמב"ם, מה שאין פן בזה שהוא כ'כפשה. אחר-כך מצאתי שגם

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן רמח רמט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק א']

אָבֵל בְּמָקוֹם שְׂלֵא נִהְגוּ לְהַקְלֵל אֵין פְּדָאֵי לְכַתְחֵלָה לְהַקְלֵל, דְּכַמְהָ פּוֹסְקִים סוֹבְרִים דְּכַעֲיִנְן מַצְנָה גְמוּנָה²⁸.

28) ורופא תורן הנמצא בבית חולים, ואם יהיה מנותק ממשפחתו בליל שבת יתבטלו הוא ומשפחתו מעונג שבת, הורה הגר"ז אויערבך (שש"כ פ"מ הע' טד) שמותר לו לעזוב את בית החולים בערב שבת, אף על פי שידע שיצטרך לחזור לבית החולים בשבת כדי לטפל בחולים שיש בהם סכנה, שהרי נחשב הדבר כצורך מצוה. מאידך, בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קלא) כתב, שעל הרופא ללון בבית החולים או בסמוך לו, כדי שלא יצטרך לנסוע בשבת לבית החולים. והוסיף, שעל הרופא לעשות כן אף אם אין לו בבית החולים יין לקידוש וסעודה חשובה.

ומי שידוע שאם יתענה בצום גדליה יש חשש שלא יוכל לצום ביום כיפור, כתב האשל אברהם (בוטשאטש, סי' תרב) שמ"מ יצום בצום גדליה, כשם שמותר להפליג בספינה לדבר מצוה ג' ימים לפני השבת אף על פי שאפשר שיחלל שבת.

ואף על פי שלהחשיך על התחום לא התירו כי אם כדי לפקח על עסקי מת או כלה, אך לא לצורך שאר מצוות [ראה שו"ע לקמן סי' שו"ג], כתב בשו"ת חתם סופר (ח"ו סי' צו) שכיון שהמחשיך על התחום עושה מעשה ועובר על 'אם תשיב משבת רגליך, ולדעת הרמב"ן יש בכך משום איסור שבות דאורייתא, חמור הדבר ממי שמפליג בספינה ואינו עושה שום מעשה, והרי הוא כמי שנח על מיטתו בביתו.

סִימָן רמט

דִּינֵי הַשִּׁכּוּם לְעֶרְבֵי-שַׁבַּת

[משנ"ב ס"ק א']

כְּפִי מְהֻלָּךְ אָדָם בִּינוֹנֵי עֶשֶׂר פְּרָסוֹת¹ בְּיָוֵם² וכו', לִפְעֵי אֶפְלוֹ אַחַר תְּצוֹת הַיּוֹם³.

1) ושיעור פרסה, כתב לעיל (סי' קי"ט לא) שהוא שמונת אלפים אמה, שהרי מיל אחד הוא אלפים אמה, ופרסה היא ארבעה מילין.

ושיעור זמן הליכת מיל, כתב לעיל (סי' צב ס"ק ג) ולקמן (סי' תנט ס"ק טו) שהוא 18 דקות, ולפי זה זמן הליכת ארבעה מילין שהם פרסה אחת הינו 72 דקות. ובביה"ל לקמן (שם ס"ב ד"ה הוי) כתב שיש אומרים שזמן הליכת מיל הוא 22.5 דקות, ויש החולקים וטוברים שהוא 24 דקות.

וסיים (שם), שלענין חמץ כשיש בדבר הפסד מרובה, אפשר שיש לסמוך על דעת הפוסקים שאם לא שהה הבצק 22.5 דקות, הוא

לא החמץ, אלא אם כן יש בו סימני חימוץ, אולם לענין מליחת בשר יש להחמיר אף בדיעבד אם לא שהה המלח על הבשר כשיעור זה לפחות. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שמב ס"ק ב).

2) ואף בערבי שבתות שבימות הקיץ שהם ארוכים מאלו שבימות החורף, כתב התורת שבת (ס"ק א) שמותר ללכת רק ג' פרסאות, שלא חילקו חכמים בתקנתם, וכמו שלא חילקו בשיעור זמן ההליכה בין אדם ההולך בדרך קלה ובין אדם ההולך דרך קשה, וכן בין אדם ההולך במישור ובין אדם ההולך בהרים וגבעות. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ח ס"ק ג).

3) ובטעם הדבר כתב הפמ"ג (א"א ס"ק א), שבנוסע בעגלה אפשר לשער את משך זמן הנסיעה, מה שאין כן בהולך ברגליו שאי אפשר לשער את משך זמן ההליכה, משום שיש לחוש שמא יתעייף ותימשך ההליכה יותר ממה שחשב בתחילה. והוסיף הגר"נ קרליץ (חוט שני שם), שמ"מ גם בנסיעה יש לחשב את התקלות והעיכובים שעלולים להתרחש בדרך, כדי שיוכל להגיע בזמן קודם השבת.

[משנ"ב ס"ק ג]

וּבְמִקְדִּינֹתָ אֵלּוּ רַב בְּנֵי-אָדָם מְכִינִים צְרָכֵי שַׁבַּת בְּרוּחַ, וְלִכְּנֵן אֵין נִזְקָרִין בְּנֵה קָלֵל⁴ וכו', דְּמִכָּל מָקוֹם צְרִיף לְזַהֵר לְכַתְחֵלָה שְׂלֵא יִלָּף אוֹ יִסַּע עַד סְמוּךְ לְעֶרְבֵי⁵.

4) וכן ההולך למקום שיש בו אפשרות לקנות אוכל מוכן, כתב הקפ החיים (ס"ק ח) שמותר לו ללכת יותר מג' פרסאות.

5) ובשיעור הזמן שצריך אדם להגיע למחוז חפצו קודם כניסת השבת, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פט"ז תשובה ו) שהוא לפחות שעה קודם כניסת השבת. והחזו"א היה נוהג (מעשה איש ח"ב עמ' קג) שלא לנסוע בערב שבת מחוץ לעיר אחר חצות היום, וכן היה נוהג (הלכות שבת בשבת ח"א פ"ב הע' 61, מהגר"י קניבסקי) שלא לנסוע בערב שבת נסיעה שאורכה ארבע שעות ומעלה.

והנוסע בתחבורה ציבורית או ששוכר נהג להסיעו, כתב בשו"ת אור לציון (שם תשובה ז) שיש להקדים את נסיעתו בשיעור כזה שיוכל הנהג לשוב לביתו בעוד יום, ולא יבוא בשל כך לחילול שבת ח"ו.

[ביה"ל ד"ה ויכול להכין]

וְכֵן מוּכָח בְּבֵית-יוֹסֵף שֶׁהַעֲמָתָי דְּכִרְוֵי בְּמַשְׁנֵה בְּרוּחַ סְעִיף-קָטָן⁶.

6) שכתב, שהנמצא במקום שאינו בטוח, מותר לו ללכת יותר מג' פרסאות אפילו יש לו את צרכי השבת, ומבואר שהנמצא במקום בטוח, אינו ראוי ללכת יותר מג' פרסאות אפילו אם יש לו את צרכי השבת.

המשך מעמוד קודם

בערב שבת גם מילה שלא בזמנה [כמבואר במשנ"ב לקמן (סי' שלא ס"ק לג)], ואין חוששים שמא יצטרך אחר כך לחלל את השבת.

לאדם להכשיל את עצמו לחלל שבת באונס, אולם מסיק שם שיותר מסתבר שאין בזה אלא איסור דרבנן, שהרי מותר למול